

يىل : ۱ صاىي : ۵۰

يىللىقى

عشائىلىككى ايچىن ۱۲ غوروش
روسىيە ۋە مىجىستان ايچىن ۲۰ روبلە
باشقا مىلكىتىلر ايچىن ۵ فراڭ

صاىيىسى ۱۰ پارا

مىدىرى : جىلال ساھىر

ادارەخانىە

استانبولدىە نور عثمانىيە
چادە سىندە ۴۰ نومورلى
« تۈرك يۈردى »

تېخىشە ۲۰ مارت، ۱۳۳۰

خەلق دۈغمۇ

ھەققىدە بىر « تۈرك يۈردى » تۈرۋىندە جەقاربامىر

بوسايدەكى بازىرە :

يىللىنە جەك شىلر : اويانيق ۋ شەر : جواد طورغود ۋ جافىر اوعلان : مىرەشلى اوغلى ۋ
ھەفتەلىقى ھۈادىث : خ . د .

يىللىنە جەك شىلر :

صاغلنى قورومق ايچىن برانسائە نە قادار ھوا
لازمدر ؟

زەرلەنە . ھوا دە كىشىدىر مە . ھامىض قاربون ؟

بۈندىن بىر نومۇر اولدى صايدە جىكرلۇرمىزدىن جىقان
ھوانىك ناسلى موالدىلخۇسەسى آلتىش ، ھامىض قاربون
ۋ توقسىن دىنيان زەرلەرلە يىسلەننىش اولدىغىنى آكلاننىش
ايدىك . يىگى دوغان ، داھا ھىچ سىسود نىمەش بىر
چوچق يىلە تنفس ايدەرك ھوانىك زەرلەنمەنە يازدىم
ايدىيوردى . شو حالە ھوامتادىا يىسلەنور ، تنفس ايدىلە .
مەيە جەك بر حالە كىيور دىمكىدەر . آكر نىباتات اولماسايدى ،
فى الحقيقە ياشامق قابل اولمايلاقىدى . نىباتات يعنى اوتلر
آقاچلر ، بزم گىيى سادە كىچەلرلى تنفس ايدەرلر . كوندوز ايسە
ھۈادە كىتىدكە چوغالان ھامىض قاربونى آليرلر ، اونىك
بىرىنە بىزە موالخۇسە حاضرلارلر . اونلرلك جىكرلرلى
يا براقلىرىد . بىنا ئعلە بر آقاچ آلتىدە كىچەلەين ياققىدە
مىضرىد . چونكە اطرافىدەكى ھوائى آقاچ زەرلەننىش
بولونور . كوندوز ايسە فايدالىدەر . موالدىلخۇسە

جۈارمىزدە آرتىر . ھوانىك غدايە بىكزە دىگىنى ھىچ
اونومامالىدەر . ھوا آلك قىمىتى بىر يىيە جىكدەر . كونلرچە
آچلغە تىحمل ايدەن بر آدام بىش دىققە ھواسىز ياشايلماز .
مىنى مىنى بىكركلر بىلە ايلەك ياشاما آتتى بىر كوردۈك كى
جىكرلرلى شىشپىرەن ھوا ايلەك طوتوشور .

بىنا ئعلە سىز ياشا قاربىنىك آغزىدىن جىقاردىنى لقەبى
ناسلى چىكەنەمكىدىن تىتىدىن سىزە گىز باشقا بىرىنىك جىكرلردىن
بوشالان ھوا يىدە ايجىر بىلرلىكزە جىكمىكىدىن اولەلچە
يىگەرەنمەلەكسىز .

آكر بىز دائىما آچىق ھۈادە ياشاسايدىق بوسوزە ھىچ
لزوم قالمازدى . مادامكە ھوانىك ھامىض قاربونى ، زەر-
لرلى نىباتات اميور ۋ بىزە موالدىلخۇسە حاضرلايور ، او
حالە جىكرلرلىمىزى آلا بىلدىگى قادار بو يىتمەز خىزىنەدىن
دولدىر بىر بىر دىردىك . سابۇكە دوشونىكسىز . حىياتىك بىلرلدىن
چوغى نەزدە كىيور . چىقىجى ايسەك كۈندە نىبات سىكز
ساعت چالاشيور سوكر اۈمىزە دونويوز . غەلە ايسەك
يىنە اولە . مەل ايسەك يىنە اولە . بوتون دىنيا يورغونلغى
كىچەنەك سىكۈتىدە دىگەندىر مەيورى . اودالردە ياتيور ،
او حالە نىچون زەرلەنمەي ؟ بۈندىن اول بر انسانىك
نە قادار ھوا ئامدىگىنى آرايلىم : بر انسان ساعىدە ۲۵۰۲۰
لىترە موالخۇسە صرف ايدىيور ، بوگا مىقابىل ۱۸ لىترە
ھامىض قاربون ترك ايدىيور . ھامىض قاربونىك مىقدارى

درجه کادیمی آندن اعتبار آ غنیانلر بایلمالر
باشلايور . شوالده حامض قاربونك مقدارنی بو قاداره
چقارتماق ایچون بر انسانه ساعتده ۲۰ مترو مکمی
هوا لازمدر . اوقو مدتی علی الاکثر سسکیز ساعت
سوردیکی ایچین برکشیلک بر یاقاق اوداسانده بولونماقی
لازم کان هوا ۱۶۰ مترو مکمی اولایدیر . آما سز
دیه چکسکیز که بز هیچ برعز بویه بویوک بر اوداده
یاقایورز . بز آدام باشنه بو قادار بویوک اودالر یایدیرمق
ایچون نه قادار زنکین اولقانمز ایجاب ایدر . حقکیز
وار . فقط اودا کزک پنجره آراقلری، قابو آراقلری،
تخته آراقلری اولماسا یاشامازدیگیز . واکر امین اولیکیز
سز دوقورجه لازم کان شیلری یامامش ، اودا کزری
هوالاندیرمیش ایه کز یاواش یاواش زهره نیورسکیز
دیگدیر . چونکه بوندن اولکی یازیمزده مولدالموضه نك
ایچیمزده یاغ ، شکر کی کومورلره برلشهرک حامض
قاربون حاله کادیگی آکلاتمشدق . بونی جکرلرمزدن
ناصل طرد ایتدیگیمزده سوله مشدک . بو قورقونچ
برزهردر . نفس ایدهلری اولدورور . حامض قاربون
دولوریرده بر حیوان بر ایکی دقیقه یاشایاماز . ایتالیاده
بر مفاره وارد . کیرن کوپکار اولدیکی ایچین اسمنه
کوپک مفارمه سی دیرلر . ایچنده بر انسان دولاشاییلر .
فقط بر جوجق اولور . سبی آلت قسملرینک حامض
قاربونله دولو اولمایدیر . اوراده ، حامض قاربون هوان
آغیر اولدیگی ایچین آلت طبقه لره چوکشدیر . بویه
پیس هوالرده اولمه یه صوده بوغولمه بکزمدره کز اختناق
دیرلر . بو زهرلنشدکن باشقا بر شی ده کلدر . وطبقی
زهرلنک کیی ایکی تورلور : یاواش یاواش اختناق
و بردن اولان اختناق . انسان بیلمسکیز که کندیسنی
ایکی تورلو زهرلر . یاردن جوق مقدارده بر آتئی ایچر
ویاهرکون آزار ، آزار آیر ، قهره یاواش یاواش یاقلاشیر . مثلاً
قیش یاز ، پنجره لری قاپاغش هیچ هوالاندیرلمايان بربرده
عمرنی کچیرمک کندیسنی یاواش یاواش زهرله مکدر .

بویه یاشانیرسه بر مدت سوکرا قانسزاق باشلار . باش
آغریلری، غشیانلر و صوکرا اولدیرینچی بر خسته لق بر بری
قووالار . اونک ایچین غلبه اق بر حاله قیشین کوچک
یرلر دولمالی ، صوووق ، صیجاق محقق یاتیلان
واو طوریلان یرلری هوالاندیرمالیدر . ازمیرده یاواش
یاواش زهرلندیکنی حس ایدن برتورک تریزی ماکنه .
سنه ربط ایتدیکی برقوله حرکت ایدن بر یاپازمه ایجاد
ایتشدیر . بو صورتله هوانی هر زمان حرکت ایتدیرهرک
صافله لشدیریرور . پیس هواده یاواش یاواش زهرله نك
بك آجیقلی برشیدر ، چونکه انسان آلتده هیچ برقوت قالمادی
زمان فلاکتی آکلار . بو حال اکتریا کوچک دستکاهلر .
ده چالیشان عمله نك کوچک دکاخیلرک باشنه کلیر .
هوالری هر زمان ده کیشدیرمه لی در . هوانک کیرمه دیکی
یره حکیم کیرور ، فناهاو قلیچدن زیاده آدام اولدوریر ،
بوزوق هوا بوزوق آکمدکن کوتودر . سوزلری
ده دهرلرمزک اوگودیدر .

شمعی یوقاریدمکی سؤالمزه جواب وره بیلیلر :
کوچک اودالرده یاقوب قاقوبده زهرله نمه ییلر اودالری نك
هواسنی دائماً ده کیشدیرهلردر . هم بوغایت زحمتسز بر
ایشدر . بر کوچک یرده بر جوق آدام یاقق مجبوریتی
حاصل اولدیگی زمان پنجره نك آک اوستندن بر ده لیک
آجایدیر . اورادن کیره جک تمیز هوا پیس هوانی
قووار .

بوندن باشقا قاربونك ، پنجره نك دوشمه نك آراقلردن
متأسف ده گک نمون اولقی لازمدر ، بورالردن سزک
حیانتکیزی قورتارمق ایچون اردورلره هوا دولار .
هوالرینی ده کیشدیرمه یین آداملر اتخار ایتش اولورلر .
اللهک یایدیگی بر ماکینای بوزمق کندیسنی قورشونله
اولدیرمک نه قادار کناه ایه پیس هوا ایله زهرله مکده
اوقادار فسادر . هرکس پنجره سنک اوست جامنه هوا
کیرمک ایچون بر ده لیک آجایدیر . کوندوز قابولری
چرچیوملری دایامایدیر : کونش کسین ، هر طرفی سوپورسون

قوشار ، مهلر آناسی ائمک ایچون قوزولر ؛
بو مهله ییش مریوره کی ایچین ایچین سیزلایر .

کوزهل قیزلر ائمه کارینی بللرینه چالارلر
آلرند ههلسکه [۹] لرله ، داوارلری صاقلارلر ؛
یاداسلر قامادلرینی بر برینه چارپاراق
کوملرندن اوچوشورلر ، اوزاقلاردا قاجارلار .

کولکه لئش ، اکرى ، بوکری ، انجه ، اوتسزجیله [۲] دن
ناصرلنمش آلرند اوراقلرله بابلر
ا کینلری یارادانه بیراقلر ککیرکن
هپ اونلری قارشیلارلر مینی مینی یاورولر .

غسمر چوبان قاولینی یاتیق یاتیق چالارکن
بر آغاچک سرین طاتلی کولکه لکی آلتند ؛
کوبلی قیزی فوزوسنی اوپر ، سومر ، اوقاشارکن
عشق فدانی ماوی ، پنبه چیچک آچار قلیند .

قارالتیلر یاواش یاواش تپه لره اینرلر ؛
آقان سولر کولکه لئیر ؛ یوجه داغلر او بوقلار ؛
آغیر ، یورغون آدیمله ایله ریلر کیجه لر ؛
باجارلرند ایاقیم ایلقیم توتر قارا دومانلر .

صاریشین آی اورمانلره ایشیقنی صاچارکن
روحی صاران بویوک سسلر یوقسوزلاغه فیصلدار ؛
کوموش کوزلی آیدینقلر ائسمر کوکده پارلارکن
بر جوق یوره ک دعا ایدر ، یارادانه آل باغلار .

[۹] ههلسکه — آغاچدن یاییش بر نوع سود قانی ؛
کوله کده دینیر .
[۲] جیله — انجه بول .

حیات ویرسین . سزیس صوده بیقانع دن بیگمه نیرسکنر
قوشش بر آتی بیگدن هرکس چکینیر . زهرله نئش هوا
بولرک هیسندن مضردر . چونکه سزک انجه بر آلتسکزه ،
جگرلرکزه کیدبور . بر نایسه نئک ایچنده آک انجه
دامارلرکزه قادار یاییلور ، سزی زهرله یور . سزک تمیز
هوا ایله ک دوشونجه کز اولسون . هرکون جاملریکزی
دایاییکز . بیس قهوه لره دولمايکز . کندی کندیکزی
زهرله یورسکز . اکر خسته ایسه کز بو احتیاج داهسا
آرتار . سون بر آتشی نیچون اوفلرلر ؟ سزده
حیاتکسزک آله وینی بیگدن پارلنمق ایچون تمیز هوا ایله
دولدورمايه ، بیقانع هجیورسکز . عکسی تقدیرده اوزهرینه
بر قاونوز قاپادیگکز قیپ قیرمزی کومورلرک ناصل
قارادیغنی کورویورسا کز حیاتکسزده اويله سوز . خسته
باشنده چوق آدامده بولوندرمایکز . چونکه یوقاریده
کوردیگکز ، اونلرک نفسلری هوای زهرله دولدیرر .
دقت ایدیگکز خسته نی زیارت خسته یه اهانت اولماسین .

اربابیو

کوی کیجه لری

— فیض الله ساجد بکه —

کوندوز بیاض برده سی مانی کوکدن چکرکن
هپ داغلرده ، یاماجلرده کیزی بر غم سزیلیر ؛
جیلقین روزگار اورمانلرده میزیل میریل ائسرکن
هر بوجاقده ائسمر بر رنگ ، بر صاریلیق کزینیر .

آقین آقین اینر داغدن ایپک بوکی سورولر ؛
اورتانی جینغیراغک قیوراق سسی جینلایر ؛